

موسیقی عامیانه در فنلاند

از هرمز فرهنگ

سرزمین فنلاند که توسط ساکنین آن «سواومی» (Soumi) خوانده میشود در قرن اول بعد از میلاد مسیح بتدریج اشغال گردید. مردمی که باین سرزمین آمدند از قبایل موسوم به فینو او گریان (Finno Ugrian) بودند. نژاد و زبان این گروه با مردمی که سایر نقاط قاره اروپا را اشغال نمودند تفاوت بسیار دارد.

هنوز بطور یقین سرزمین اولیه این قبایل روشن نگردیده ولی دلایلی در دست هست که طریق مهاجرت ایشان را از کنار کوههای اورال و شمال شرقی روسیه بسوی فنلاند کنونی با ثبات میرساند. از جمله این دلایل شباهت زیاد است که بین موسیقی عامیانه فنلاند و موسیقی مردم شمالی روسیه وجود دارد. حتی بعضی دانشمندان از آوازه‌های مرسوم در ناحیه ولگا در شمال دریای خزر در موسیقی فنلاند نشانه‌هایی یافته و معتقدند که موسیقی فنلاند ریشه خود را از این نواحی اخذ نموده است.

۱ - در کتاب فنلاند امروز (Finland today) اثر فرانک فاکس - صفحه

۸۴ این موضوع بتفصیل بحث میشود.

علاوه بر روسها ملل دیگر نیز در تر کیب موسیقی ای که امروز در فنلاند یافت میشود مؤثر و بانفوذ بوده اند. بیشتر از هر کدام نفوذ سوئد که قرن‌ها بر ملت فنلاند حکمرانی داشت در تمدن این کشور مؤثر بوده است. باید متذکر شد که عوامل خارجی در تمدن تمام ملل روی زمین دخالت دارند و در مقام مقایسه، موسیقی عامیانه و بطور کلی فولکلور فنلاند از اکثر کشورهای جهان پاکتر مانده و آلودگی با عوامل خارجی کمتر است.

موسیقی عامیانه فنلاند را میتوان بدو نوع تقسیم نمود: اول موسیقی باستانی و اصیل که همیشه در بین ملت فنلاند رایج بوده و بسیار قدیمیست؛ دوم موسیقی عامیانه مدرن که در قرون اخیر پدیدار شده و عموماً از موسیقی ممالک شبه جزیره اسکاندیناوی سرچشمه گرفته است.

موسیقی اصیل و باستانی

در اکثر کشورها موسیقی عامیانه با افسانه‌های ملی و شعر رابطه نزدیک دارد. موسیقی باستانی فنلاند نیز با اشعار قهرمانی و افسانه‌های ملی یک واحد غیر قابل تجزی را تشکیل میدهند. تعداد اشعار ملی و عامیانه فنلاند به ۶۰۰۰۰ و جمعاً نزدیک به یک میلیون خط شعر میرسد؛ دو کلکسیون معروف از این اشعار یکی بنام «کالوالا» (Kalevala) و دیگری بنام «کانت‌لانتار» (Kantelatar) در دست است. «کالوالا» جنبه قهرمانی و «کانت‌لانتار» جنبه عاشقانه دارد. این دو مجموعه تنها قسمتی از گنجینه وسیع و پربهای فولکلور فنلاندی هستند.

داستانها و اشعار ملی فنلاند بتدریج بین مردم آن سرزمین ایجاد آهنگهایی نموده که به نوای آنها اشعار خوانده میشوند و نغمات آن طی قرون متمادی سینه بسینه تا زمان حاضر رسیده است. رپتم این اشعار در زبان فنلاندی «رون» (Rune) گفته میشود و باین مناسبت خوانندگان اشعار و نغمات ملی را خوانندگان «رون» می‌نامند. این سبک خوانندگی رو به اضمحلال

۱ - این ارقام از کتاب طرحهایی از فنلاند (Sketches of Finland) که توسط قسمت فنلاندی بازار مکاره بین‌المللی در نیویورک (سال ۱۹۳۹) منتشر گردید گرفته شده اند.

است و امروزه فقط در بین مردان کهنسال میتوان خوانندگان «رون» را بدست آورد. اگرچه که در چندسال اخیر دولت فنلاند اقداماتی جدی برای جمع آوری و نگاهداری ترانه‌های ملی نموده است و تاکنون ۲۰۰۰۰ از این ترانه‌ها گردآوری شده است. يك مجموعه دیگر باهتمام ایلمااری کرون (Ilmari Krohn) موسیقی‌دان معاصر فنلاندی بسچاپ رسیده است. این مجموعه در چهار جلد قطور و شامل ۴۸۴۶ ترانه میباشد.

یکی از خصوصیات موسیقی باستانی فنلاند رویه ایست که برای خواندن آن توسط خوانندگان «رون» بکار برده میشود. مطابق رسوم قدیمی اشعار ملی بتوسط دو مرد خوانده میشود. یکی رهبر و دیگری پیرو میباشد. این دو نفر پهلوی یکدیگر یا روبروی هم می‌نشینند بطوریکه زانوهاشان یکدیگر را لمس نمایند. دستهای یکدیگر را در دست میگیرند و در حال خواندن بطور ملایم بسچب و راست نوسان میکنند. خواننده رهبر آواز را شروع میکند و در حدود نصف يك خط را تنها میخواند. در این موقع خواننده پیرو وارد شده و مابقی خط را با خواننده اولی میخواند. پس از اتمام يك خط خواننده پیرو تمام خط را مجدداً تکرار می‌کند در حالیکه خواننده رهبر ساکت می‌ماند.

در موقع تکرار خواننده دوم اغلب کلمه‌ای از خودش که نامربوط نباشد بوسط شعر اضافه میکند. مثلاً خواننده رهبر میخواند:

«نیرومند، کهنسال و ایناموئینن»

خواننده دوم هنگام تکرار میگوید:

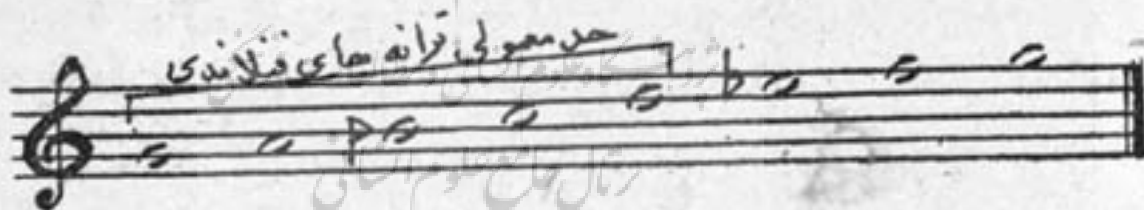
«نیرومند (بگو)، کهن سال و ایناموئینن»^۱

نیت از این تکرار در اصل این بوده که به خواننده رهبر فرصت داده شود تا خط بعدی شعر و نوای آنرا بخاطر بی‌آوردی یا اگر بخاطرش نرسید وقت اینکه از خود بداهتاً شعر را تکمیل کند داشته باشد. در صورت بداهه - سرائی خواننده پیرو تکلیف مشکلی دارد چه که او باید نصف شعر را همراه خواننده اولی بخواند و طبیعتاً نمیداند رهبر چه شعری خواهد ساخت!

۱ - وایناموئینن (Väinämöinen) قهرمان افسانه‌های ملی فنلاند و از بعضی جهات شبیه رستم در افسانه‌های ایران است.

جنبه روحی ترانه‌های ملی فنلاند آمیخته‌ای از حزن و شادیت . از يك جانب بشارت و حرارت مطبوع تابستان را در سرزمینی که تابستانش شب ندارد تجسم میکند . از جانب دیگر کدورت و غم زمستان طولانی که خورشید فقط برای چند دقیقه نور خود را بروی دشت و دریاچه‌های یخ‌زده می‌تاباند در موسیقی این ملت منعکس گشته است . همین ضد و نقیض نشاط و حزن در موسیقی آهنگ سازان فنلاند مخصوصاً در آثار سیبلیوس (Sibelius) استنباط میشود . تالی که در موسیقی ملی فنلاند ریشه دوانده دارای تاریکی مخصوصی است که بآن لطف خاصی بخشیده و آنرا از موسیقی سایر ملل اروپائی مجزا ساخته است .

ترانه‌های باستانی فنلاند معمولاً از تونالیت ای ترکیب شده که نه بزرگ است و نه کوچک بدین معنا که نت سوم که معین کننده تونالیت است در حدود يك چهارم پرده از نت سوم تونالیت کوچک زیر تر و در حدود يك چهارم پرده از نت سوم تونالیت بزرگ بم تر است . ترانه‌های فنلاندی بطور معمول از حدود يك پنجم درست تجاوز نمیکنند و در مواردیکه حدود ترانه بیشتر از يك پنجم باشد بیشتر ششم و هفتم کوچک بکار برده میشود . بدین ترتیب گامی که ایجاد میشود از این قرار خواهد بود :

ایالت کارلیا (Karelia) واقع در شرق فنلاند موسیقی ای مخصوص بخود دارد . موسیقی روستائی این ناحیه بروی يك گام « پنتاتونیک » (Pentatonic) برقرار شده و از این لحاظ با موسیقی سایر نواحی کشور تفاوت دارد .

۱- معمولاً گام پنتاتونیک را با موسیقی چین مربوط میدانند در حالیکه يك فرم ابتدائی گام موسیقی است و در نزد اغلب ملل جهان وجود داشته است . حتی در عصر حاضر این گام در تمدن کشورهای مختلف از جمله اسکاتلند، اندونزی، پرو، سرخ بوستان ایالات متحده، فنلاند و غیره میتوان یافت .

میزان‌های غیر عادی مخصوصاً $\frac{5}{4}$ و $\frac{7}{4}$ در موسیقی باستانی فنلاند اکثریت دارند در مجموعه «کالی والا» بیشتر ترانه‌ها با میزان $\frac{5}{4}$ هستند. ترانه‌های مجموعه «کانتله‌لاتار» از طرف دیگر آزادی ریتمیک بیشتری دارند که از نفوذ موسیقی کشورهای اسکاندیناوی حکایت میکنند. پیدایش این مجموعه نسبتاً جدید تر است. تاریخ پیدایش «کاله والا» را بین قرون ۸ تا ۱۴ بعد از میلاد مسیح تعیین میکنند در حالیکه «کانتله لاتار» در قرون ۱۵ و ۱۶ پرورش یافته است. مهم‌ترین ساز ملی فنلاند «کانتله» (Kantele) میباشد. این ساز از فامیل «سالتری» (Psaltry) است و ظاهر و صدایش شبیه به سنتور ولی باناخن زده میشود. در گذشته فقط پنج سیم داشته و کوک آن مطابق گامی که در بالا تشریح گردید بوده است. معمولاً بم‌ترین سیم آن سل کوک شده و چهار تای دیگر بترتیب لا - سی کورن - دو - ر کوک میشده است. این ساز پنج سیمی اکنون متروک گردیده و نمونه‌های آنرا فقط در موزه‌ها میتوان یافت. «کانتله» ای که امروز مرسوم است خیلی بزرگتر و از ۱۶ تا ۳۲ سیم دارد. مطابق افسانه‌های «کاله والا» «کانتله» توسط «وایناموئینن» که «ارفه» (Orpheus) افسانه‌های ملی یونان است ساخته شده است.

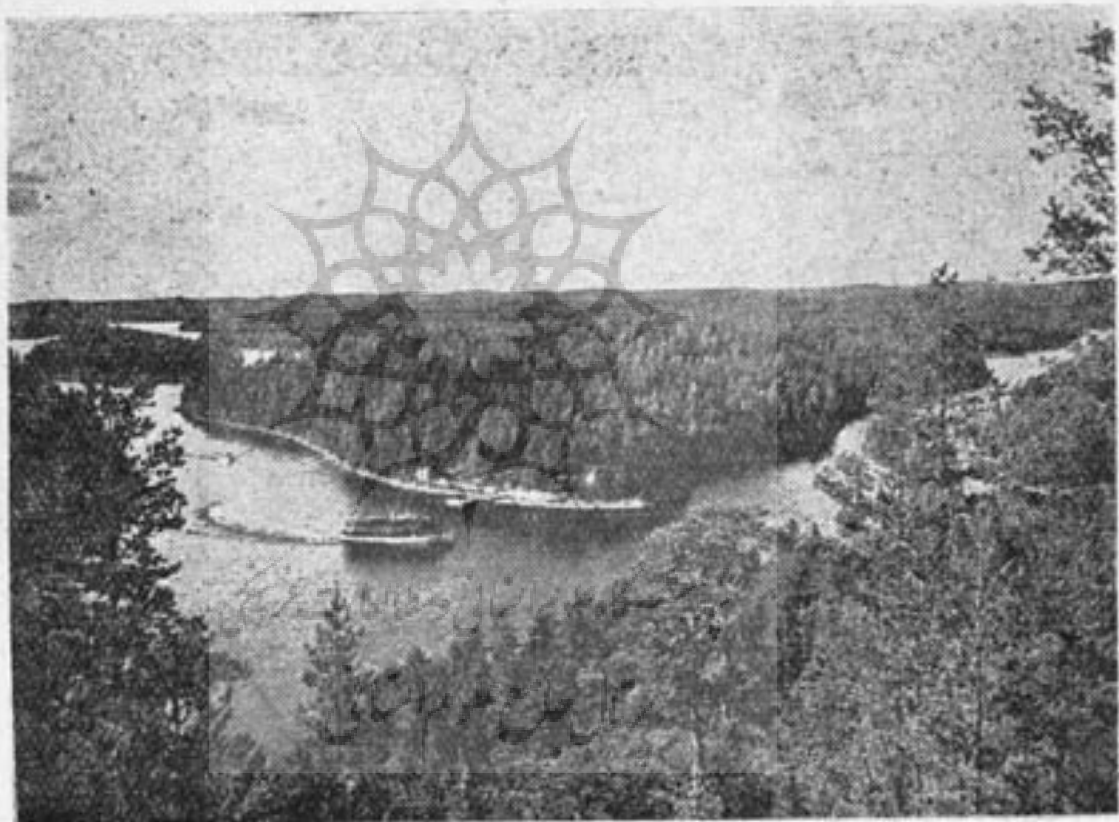
سازهای قدیمی دیگری که در فنلاند موجود است عبارتند از :
 «جوئی کو» (Jouhikko) که یک ساز سیمی با آرشه است و ریشه‌اش «سلتیک» میباشد - «توچی تروی» (Tuchitorvi) یک نوع شیپور - «پوکین ساروی» (Pukin Sarvi) بوق از شاخ بز - «پاجوپیلی» (Pajupilli) یک نوع نی - «رونو کوپیلی» (Ruocopilli) یک نوع سورنای.

موسیقی مدرن عامیانه

از لحاظ ارزش هنری، اهمیت تاریخی این نوع موسیقی عامیانه فنلاندی خیلی ناچیز است. در حقیقت این نوع موسیقی وارداتیست که از قرن هفدهم به بعد بکشور فنلاند آمده و با موسیقی نوع خودش در سایر ممالک شمالی اروپا فرقی ندارد. این موسیقی بارقصهای محلی توأم است که فاقد اهمیت تاریخی از لحاظ کشور فنلاند میباشد. در بین آنها پولکا - هامبو - مازورکا - والنس

و غیره دیده میشوند . سازهایی که برای اجرای این نوع موسیقی بکار میروند معمولاً سازهای اروپاییست مخصوصاً ویلون - کلارینت و آکوردئون زیاد استعمال میشوند .

ملت فنلاند عشق و ذوق وافری نسبت بـموسیقی نشان داده است . مخصوصاً با آوازخواندن علاقه زیادی دارند . در مهمانیهای فامیلی یا دوستان اغلب عده ای از حضار با آواز دسته جمعی مشغول میشوند و بدون آنکه برای اینکار تربیت شده باشند با حفظ اصول هم آهنگی بخواندن می پردازند . حتی هر دهسکده در فنلاند دارای یک دسته « کر » می باشد و شهرهایی که

عکسی از دریاچه های فنلاند ، هنگامیکه غروب کوتاهی شب را
از روز جدا میسازد ...

قدری بزرگترند دارای ارکستر سمفونیک نیز هستند . خارجیانی که بـفنلاند سفر می کنند از ممتاز بودن سطح معلومات موسیقی مردم و استادان دارد موسیقی در این کشور متعجب میشوند .

در این نوشته تنها از موسیقی عامیانه فنلاند صحبت شده و از موسیقی هنری یا کلاسیک این کشور ذکر بعمل نیامده است. ولی لازم بتذکر است که موسیقی باستانی فنلاند نفوذ شدیدی روی نوشته‌های آهنگ‌سازان این کشور داشته است. افسانه‌های ملی - اشعار و ترانه‌های عامیانه توسط آهنگ‌سازان این کشور که مقام بلندی در بین موسیقی‌دانان جهان دارند مکرراً و با موفقیت بسیار بکار برده شده‌اند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی